

L'univers vivant d'Hildegarda de Bingen: perspectives filosòfiques

Georgina Rabassó

Accés versió
completa

Diputació
Barcelona

Institut
d'Estudis
Catalans

En algunes “visions” al·legòriques Hildegarda de Bingen (1098-1179) descriu l’univers creat, la seva constitució material i la seva dinàmica física. L’autora –qui, segons afirma, és empesa per la “veu del cel” a transmetre-les– mostra interès envers aquesta temàtica perquè l’obra creada per Déu constitueix una via de coneixement de l’artífex, el qual, tanmateix, sempre roman en el misteri.

Com la mateixa Hildegarda assenyala, la seva recerca espiritual al voltant de la realitat natural es distingeix clarament de l’escrutini filosòfic de la natura que promouen els mestres escolàstics de l’època. No obstant, la concepció de l’univers que presenta l’autora té paral·lelismes significatius amb la filosofia de la natura del segle XII. Aquesta és una de les paradoxes a resoldre mitjançant l’anàlisi de l’obra d’Hildegarda de Bingen, una pensadora en constant diàleg amb els esdeveniments del seu temps.

La cosmologia d’Hildegarda estableix un pont amb la teologia i l’antropologia. És un àmbit al qual dedica una reflexió aprofundida, continuada en el temps i que vincula a altres sabers, com ara la medicina i la música. L’autora sosté que l’ésser humà es troba connectat amb Déu i també amb el món, i que ha d’aprendre a orientar la seva ànima tot cercant l’ajuda de les forces vives, tant les físiques com les espirituals, en l’univers creat.

L'univers vivent d'Hildegarda de Bingen: perspectives filosòfiques

Georgina Rabassó

PREMI RAFAEL PATXOT I JUBERT 2017

**Diputació
Barcelona**

**Institut
d'Estudis
Catalans**

Aquesta obra s'inscriu en el marc del projecte de recerca *La transmisión del pensamiento filosófico femenino* (FFI2015-63828-P, MINECO/FEDER, UE) i d'ADHUC–Centre de Recerca Teoria, Gènere, Sexualitat de la Universitat de Barcelona.

Primera edició: desembre de 2018

© del text: Georgina Rabassó

© de l'edició: Diputació de Barcelona

Producció: Gabinet de Premsa i Comunicació de la Diputació de Barcelona

Disseny i maquetació: Ormobook

ISBN: 978-84-9803-857-6

Imatge de coberta: Hildegarda de Bingen, *Scivias*, I, 3: l'univers creat. Wiesbaden, Hessische Landesbibliothek, ms. 1, f. 14r (detall), segle XII. © Abtei St. Hildegard, Eibingen.

Per a Ada González López

Angela Carlevaris OSB, *in memoriam*

«Les concepcions cosmològiques, fins i tot aquelles que considerem científiques, no han estat més que molt rarament –potser gairebé mai– independents de nocions que no ho són, a saber, de nocions filosòfiques, màgiques, religioses.»

Alexandre Koyré

Índex

Pròleg	9
Cronologia	13
Introducció	15
I El substrat filosòfic del discurs visionari	23
1. Hildegarda de Bingen: un retrat polièdric	24
1.1. Humilitat i autoritat, modulacions de la condició visionària	24
1.2. De l'experiència cognoscitiva a l'epistemologia mística	30
1.3. «Mestra ignorant» i «indocta en qüestions filosòfiques»	38
1.4. Ni ciència ni saviesa: la ciència de Déu i la ciència especulativa.....	45
2. Aproximació a la tradició filosòfica	52
2.1. Espais de coneixement en els monestirs femenins	52
2.2. Fonts filosòfiques explícites en els escrits d'Hildegarda	55
2.3. De lectures incertes sobre la constitució de l'univers.....	59
2.4. Cosmòlogues medievals: Hildegarda i Herrada de Hohenbourg....	62
II L'univers elemental, oval i estoic del <i>Scivias</i>	72
3. Figura i composició de l'univers	74
3.1. Les zones còsmiques: el doble foc i l'èter pur.....	75
3.2. Les zones de l'aire aquós i de la terra	81
3.3. Tradició i innovació a l'analogia de l'ou còsmic.....	86
3.4. L'univers elemental en el segle XII	90
4. El moviment, els astres i l'harmonia còsmica	96
4.1. Metafísica i física dels moviments celestes	96
4.2. El Sol, centre natural de l'univers.....	100
4.3. L'aire, agent físic de la dinàmica còsmica	106
4.4. La <i>sympatheia</i> entesa com a <i>symphonia</i>	111
III Les subtilitats de la natura: l'obra mediconaturalista	118
5. L'àmbit terrestre descrit a la <i>Physica</i>	120
5.1. Autoria, datació i tradició manuscrita	120

5.2. <i>Subtiliter considerans</i> : observació i experimentació	124
5.3. La «utilitat» de les múltiples formes de la realitat visible	128
5.4. El llibre dels elements	134
6. Cosmologia i antropologia en el <i>Beate Hildegardis Cause et cure</i>.....	138
6.1. La fortuna de l'obra naturalista hildegardiana (s. XIII-XVI).....	138
6.2. Una filosofia natural explícita	142
6.3. La mecànica celeste: el firmament, els vents i els astres	146
6.4. El macrocosmos i el microcosmos	151
IV L'univers elemental, esfèric i platònic del <i>Liber divinatorum operum</i> ..	154
7. Una imatge del món renovada: desenvolupament i innovació.....	156
8. La «força ígnia», principi femení de la creació	162
8.1. Ontologia, cosmologia i antropologia: la Trinitat reflectida	162
8.2. La noció d' <i>igne vis</i>	167
8.3. La caritat, «virtut» i «força».....	171
9. L'univers material i les seves proporcions	178
9.1. De la figura oval a l'esfèrica: el concepte de <i>recta mensura</i>	178
9.2. Redistribució dels cercles elementals.....	181
10. La mecànica celeste, la Terra i l'ésser humà	186
10.1. Els vents, el moviment diari i el moviment propi	186
10.2. Els planetes, les estrelles i el Sol	191
10.3. Les zones de la Terra i el cicle de la vida	195
10.4. L'ésser humà, centre de la creació i de l'univers	197
Conclusions	202
Bibliografia	208
Reproducció d'imatges	233
Biografia de l'autora	247

Pròleg

«Qui té un tresor, unes vegades l'amaga i d'altres el mostra, de la mateixa manera que la nit sepulta la llum i el dia expulsa les tenebres». Aquestes paraules, escrites per Hildegarda de Bingen gairebé al final de la seva primera obra visionària, el *Scivias*, s'avenen perfectament amb la manera de fer de l'autora d'aquest llibre.

Georgina Rabassó es va enamorar de la benedictina renana poc després de començar la llicenciatura de Filosofia. Impulsada per aquell esdeveniment, es va anar endinsant en la producció filosòfica, teològica, poètica, musical, epistolar i científica d'Hildegarda, i ho va fer amb una gran llibertat i alhora amb una gran responsabilitat. Georgina Rabassó volia conèixer en profunditat aquell corpus que, com ella mateixa recorda a partir de Peter Dronke, «ha estat ubicat en la llista dels inclassificables». Volia comprendre la pluralitat de sabers i de formes de transmissió que l'havien seduïda. Encuriosida per les «coses celestes» i el seu ordre, les seves figures i grandàries, així com les seves relacions, es va sentir atreta ben aviat per les representacions de l'univers proposades per Hildegarda, una atracció que la inquietava, d'una banda, per l'aparent distància entre les concepcions hildegardianes i els models cosmològics dominants durant el segle XII, i, d'altra, com assenyala, pels «paral·lelismes interessants i sorprenents amb algunes de les cosmologies de caire estoic i platònic» coetànies. Aquella oposició la va esperonar a recórrer un camí, que s'intuïa llarg, com així va ser.

Per dur a terme la seva recerca, Georgina Rabassó ha conjugat itineraris antics i moderns. Ella, coneixedora de tècniques que li permeten traslladar-se sense moure's del seu *studiolo*, ha prioritzat formes d'altres hores que l'han impulsada a acudir als principals llocs del saber hildegardià, des de Harvard a Trèveris, Magúncia, Siena, Londres i Eibingen, entre d'altres. A vegades m'ha recordat el jove Rheticus, matemàtic i astrònom del segle XVI, que, en constatar insuficiències que pertorbaven la teoria astronòmica del seu temps, va emprendre un intens viatge per cercar, més que escoles, els mestres que les orientaven. La seva cerca el va conduir, el maig de 1539, a Frauenburg (avui, Frombork, Polònia), on Copèrnic havia construït el seu observatori. Allà es va convertir durant aproximadament dos anys en l'únic deixeble de l'astrònom polonès; únic i decisiu per a la publicació del *De revolutionibus orbium coelestium* (1543). També Georgina s'ha desplaçat amb un esperit semblant, cercant en els diferents centres mestres amb qui dialogar, treballar i aprendre i, sobretot, en el seu cas, davant de qui exposar-se. En destacaré tres, que han esdevingut per a ella guies i inspiradores principals del seu estudi: Beverly Mayne Kienzle (Harvard University), Michela Pereira (Università degli Studi di Siena) i

Angela Carlevaris (Benediktinerinnenabtei Sankt Hildegard). Totes tres han compartit i discutit amb Georgina Rabassó la seva recerca sobre Hildegarda. D'elles ha après no només el que diuen els respectius escrits, que formen part de la més fiable bibliografia hildegardiana, sinó també el que diu la seva paraula viva, i fins i tot els seus silencis sobre alguns «misteris» hildegardians. En el cas de la darrera, Angela Carlevaris, anar a trobar-la significava a més a més submergir-se en el context geogràfic d'Hildegarda, i poder treballar a la biblioteca d'una abadia que conserva el facsímil del *Scivias*, una ampla bibliografia i l'encant d'un *scriptorium* medieval. Significava, així mateix, entrar en contacte amb el saber de les religioses que han fet d'Hildegarda el seu nucli d'estudi. Poc abans de morir, Carlevaris compartia encara les seves reflexions sobre la *lingua ignota* creada per Hildegarda, i n'oferia possibles claus explicatives. També precisava que calia parlar de manuscrit «perdut» i no «destruït», per referir-se al còdex del *Scivias* desaparegut el 1945. Algú que estava cercant-lo –ens explicava– havia rebut el «consell» que desistís de la cerca. Potser el trobarem algun dia?

De la mà de Beverly Mayne Kienzle han trobat un camí de transmissió les exegetes i predicadores medievals; Hildegarda entre elles. Acompanyada per Kienzle, Georgina Rabassó va explorar les potencialitats de l'oralitat i les ressonàncies del pròleg de l'evangeli segons sant Joan en l'obra hildegardiana. Destaco els noms d'aquestes tres autores sense témer que, en fer-ho, s'enfosqueixi el valor i la influència que altres estudiosos i estudioses han tingut en la recerca de Georgina. Des de la introducció, i al llarg de tot el llibre, es posa de manifest el seu reconeixement explícit a les fonts de què ha begut. Les notes i la bibliografia, lluny de ser un mer desplegament d'erudició, mostren d'on han sorgit determinades hipòtesis o dubtes i, el que em sembla més important, procuren a qui llegeix eines per ampliar, confirmar o contradir –per què no?– les propostes de l'autora.

He començat aquestes ratlles amb unes paraules d'Hildegarda de Bingen que em recorden, com ja he dit, l'actitud amb què Georgina Rabassó condueix la seva recerca. Des de molt aviat s'observa en la seva trajectòria l'alternança entre el mostrar i l'amagar els «tresors» que ha anat descobrint. Quan els ha mostrat –oralment en jornades, congressos, tallers, laboratoris; o per escrit en nombrosos articles, la seva tesina, la seva tesi– ho ha fet, com he avançat, amb la voluntat d'exposar-se, de ser «jutjada», en consonància amb les paraules de María Zambrano quan escrivia en *El hombre y lo divino*: «Ser libre es ser responsable; es exponerse y aun reclamar ser juzgado». Cada exposició li ha servit per avançar o, sovint, per retrocedir per tal d'avançar. Aquesta és una característica metodològica de Georgina Rabassó. Dels moments en què amaga els «tresors», ara no en diré a penes res. En aquest breu pròleg volia destacar l'acció inversa. De totes maneres, és evident que, mentre els té ocults, els treballa i poleix com feia Spinoza, el silenciós polidor de lents.

Aquest volum suposa un nou temps de «mostrar». Temps de fer visible l'estructura cosmològica que Hildegarda de Bingen presenta en el seu corpus, i que mereixia ser analitzada i transmesa amb la cura amb què ho ha fet Georgina

Rabassó. Val a dir que, malgrat el considerable augment de la bibliografia hildgardiana arran de la celebració del novè centenari del seu naixement l'any 1998, tal com s'assenyala a la introducció, és difícil de trobar el nom de la benedictina «en els estudis crítics sobre la filosofia de la natura del segle XII». Tampoc no el trobem encara en els volums que es continuen editant sobre filosofia medieval. Amb intenció transformadora, Georgina Rabassó s'ha disposat a invocar-lo –com a ella li agrada repetir– i a convocar-nos a la lectura del seu text per fer palès l'irrenunciable lloc que correspon a Hildegarda de Bingen «en la tradició filosòfica i científica occidental». Mestra de saviesa, «nel suo tempo e oggi» –recorda el subtítol del darrer llibre de Michela Pereira (2017) –, Hildegarda va interpretar «el molt que havia vist» i es va posar al servei d'una construcció susceptible de comprendre el cosmos i les seves criatures. Com podríem no atendre al seu mestratge?, proclama aquest llibre.

Rosa Rius Gatell
Universitat de Barcelona

Cronologia

- 1098** Hildegarda neix a Bemersheim, a prop d'Alzey, al bisbat de Magúncia.
- 1112** Cerimònia de reclusió solemne en una cel·la adjunta a l'abadia benedictina de Disibodenberg amb la *inclusa* Jutta de Sponheim.
- 1112-15** La cel·la es converteix en un petit monestir femení annex al masculí.
- 1136** Mor Jutta. Hildegarda és nomenada *magistra sponsarum Christi*.
- 1141** Una revelació celestial exigeix a Hildegarda que escrigui les seves visions. Comença la redacció del *Scivias* amb l'ajuda del seu conseller espiritual, Volmar de Disibodenberg i també de la monja Ricarda de Stade.
- 1146-48** Inici dels intercanvis epistolars coneguts amb la carta a Bernat de Clara-vall. Nombroses dones ingressen a Disibodenberg. Projecte de fundació d'un nou monestir a Rupertsberg (Bingen) que rep el suport de la marquesa de Stade.
- 1147-48** Se celebra el Concili de Reims. En una epístola, Eugeni III comunica a Hildegarda l'aprovació de la seva capacitat visionària i, per tant, de la seva obra. Ja es coneixen les seves composicions musicals.
- 1150** Es trasllada a Rupertsberg juntament amb divuit monges i Volmar. Trobada d'Hildegarda amb Frederic I, dit Barba-roja, a Ingelheim.
- 1151** Ricarda de Stade, col·laboradora i amiga, esdevé abadessa a Bassum, on mor poc després. Hildegarda conclou el *Scivias* i compon l'*Ordo Virtutum*.
- 1151-58** Elabora el *Liber Subtilitatum diversarum naturarum creaturarum*, conegut com a *Physica*, i compon la *Symphonia armonie celestium revelationum* i la *Ignota lingua*. Escriu possiblement també el *De Regula Sancti Benedictii*.
- 1158-61** Inicia la redacció de la segona obra de visions: el *Liber vite meritorum*. Predica a Magúncia, Wertheim, Wüzburg, Kitzingen, Ebrach, Bamberg.
- c.* **1158-77** Recull per escrit la seva activitat exegetica a les *Expositiones evangeliorum*.
- 1160-63** Predica a Trèveris, Metz i Krauftal. I, posteriorment, a Boppard, Andernach, Siegburg i Colònia.
- 1163** Hildegarda rep el document de protecció imperial per a Rupertsberg, expedit per Frederic I. Aquest any és molt important en la lluita contra el catarisme, qüestió sobre la qual Hildegarda predica i escriu. Finalitza el *Liber vite meritorum* i comença la tercera obra de visions: el *Liber divinorum operum*.

- c. **1165** Funda un segon monestir, a Eibingen, a l'altra riba del Rin.
- 1170-71** Es desplaça a la regió de Suàbia per predicar.
- 1173** Mor Volmar, que havia iniciat la redacció d'una *Vita* dedicada a Hildegarda. Un any després, Gottfried esdevé el seu secretari i reprèn el projecte de redacció de la *Vita*.
- 1174** Finalitza el *Liber divinatorum operum*, amb el suport de diversos col·laboradors. Escriu la *Vita sancti Rupperti confessoris* i la *Vita sancti Dysibodi episcopi*.
- 1175** Comença l'intercanvi epistolar entre el monjo belga Guibert de Gembloux i Hildegarda.
- 1176** Mor Gottfried. Un any després, Guibert de Gembloux el succeeix com a secretari.
- c. **1176-79** Elabora les *Solutiones quaestionum XXXVIII*, en resposta a una epístola de Guibert i dels monjos de Villers.
- 1178** Proclamació de l'interdicte contra Hildegarda i la seva comunitat, i excomunicació per desobediència. Redacta una carta dirigida als prelats de Magúncia on exposa un elogi del cant i de la música.
- 1179** L'arquebisbe Cristian de Magúncia retira l'interdicte. Hildegarda escriu una última carta a les seves *filiae*, que es coneix com a *Explanatio symboli sancti Athanasii*. Mor a l'edat de 81 anys (17 de setembre).
- 1180-90** El monjo Teodoric d'Echternach elabora la *Vita sanctae Hildegardis*.
- 1213** Mor Guibert de Gembloux.
- 1233-37** Es recullen testimonis per al protocol de canonització.
- 2012** Hildegarda de Bingen és proclamada Santa i Doctora de l'Església, de la mà del papa Benet XVI (7 d'octubre).*

* Es recullen aquí únicament les dades biogràfiques bàsiques. Per a més informació, vegeu la *Vita sanctae Hildegardis*, contrastada amb diversos estudis sobre la vida d'Hildegarda: Pereira, 2004, p. CXXXV-CLXIX; Flanagan, 1998; *Vida y visiones de Hildegard von Bingen*, 2001, p. 25-28; Flanagan, 1998; Silvas, 1998; Feldmann, 2009. Vegeu també les introduccions a les edicions crítiques de les obres d'Hildegarda de Bingen incloses al CCCM.

Introducció

El corpus d'Hildegarda de Bingen (1098-1179) ha sofert l'efecte d'haver estat ubicat en la llista dels inclassificables. Es tracta d'una llista simbòlica i alhora ben concreta que aplega veus interessants, sovint silenciades; un àmbit de reflexió especulativa regit per una «imaginació creativa» –en termes de Peter Dronke– que rarament troba un lloc en els estudis d'història de la filosofia i en els d'història intel·lectual. En el llibre *Fabula*, Dronke reunia tres d'aquells inclassificables: el *Periphyseon* de Joan Escot Eriúgena (c. 810-c. 877), la *Cosmographia* de Bernat Silvestre (1090/1100-1160/78) i el *Liber divinorum operum* d'Hildegarda de Bingen.¹ La diferència decisiva de la tercera obra respecte de les altres dues és que, malgrat que existeixen nombrosos estudis sobre el pensament de l'autora, el *Liber divinorum operum* (*Llibre de les obres divines*) no s'inclou en el corpus de textos que formen l'*skyline* filosòfic de l'època. A més, en termes generals, el pensament naturalista de l'autora es considera aliè al moviment de renovació filosòfica i científica del segle XII. El fet que Hildegarda no citi gairebé mai les seves fonts de referència, juntament amb la formulació al·legòrica de les «visions» de l'univers, són alguns dels motius que fan difícil de conciliar el seu discurs amb la *philosophia mundi* escolàstica de l'època. Tanmateix, les concepcions de l'univers creat que Hildegarda mostren en els seus escrits, especialment en el *Scivias*, la *Physica* i el *Liber divinorum operum*, mantenen paral·lelismes interessants i sorprenents amb algunes de les cosmologies de caire estoic i platònic de la primera meitat del segle XII.

En aquest llibre s'analitza l'estructura cosmològica subjacent que sosté cadascuna de les representacions de l'univers que Hildegarda exposa en el seu corpus, ja sigui en forma de relat al·legòric i exegetíc, ja sigui en una descripció naturalista i experimental.² L'estudi se centra en el pensament de l'autora, l'analitza des de l'àmbit de la història de la filosofia i per mitjà d'una metodologia analíticointerpretativa que, en alguns casos, és també descriptiva. Respecte de la literatura crítica precedent sobre les «visions» de l'univers d'Hildegarda, aquest treball és innovador en un aspecte fonamental: complementa l'anàlisi sistemàtica de les idees cosmològiques de l'autora amb una anàlisi de tipus historicobiogràfica, que

1. Dronke, 1974a, p. 1. Les traduccions catalanes són meves si no s'indica el contrari.

2. El llibre es basa en una recerca de tesi doctoral més amplia: Rabassó, 2015a. La tesi recull una anàlisi interpretativa del tractament del tema cosmològic en totes i cadascuna de les obres d'Hildegarda i, així mateix, inclou una anàlisi comparativa entre els plantejaments cosmològics del *LDO* i del *Timeu* de Plató.

ofereix una nova manera d'entendre la temàtica estudiada. Abans d'entrar en matèria, però, és necessari traçar un recorregut per la biografia intel·lectual de l'autora, que servirà per situar les diferents obres que componen el seu corpus.

Hildegarda va iniciar la seva activitat literària a l'edat de 42 anys, i entre els anys 1141 i 1151 es va dedicar a l'elaboració de la seva primera obra de «visions», intitulada *Scivias*, acrònim que significa «Coneix els camins». Gairebé la meitat de la seva vida va transcórrer en el cenobi femení annex a l'abadia de Disibodenberg [Làm. 1], on va ingressar quan era una nena, i als voltants de 1150 es va traslladar amb 18 monges del seu cenobi a Rupertsberg, el primer monestir que va fundar [Làm. 2]. La dècada de 1150 es caracteritza per una prolífica i variada activitat intel·lectual i creativa que es va estendre fins al 1163. Va compondre el drama *Ordo Virtutum* (*Orde de les Virtuts*) i les 75 peces musicals que formen la *Symphonia armonie celestium revelationum* (*Simfonia de l'harmonia de les revelacions celestes*). Així mateix, en aquell període va dur a terme el *Liber Subtilitatum diversarum naturarum creaturarum* (*Llibre de les subtilitats de les diverses creatures naturals*), conegut també com a *Physica*, un escrit mediconaturalista que, per motius de transmissió està relacionat amb el *Beate Hildegardis Cause et cure* (*De les causes i les cures de la Beata Hildegarda*), obra datada del segle XIII. Va crear les *litterae ignotae*, un alfabet «desconegut» amb el qual va formar una *Ignota lingua* (*Llengua desconeguda*) constituïda per més de mil paraules. I entre 1158 i 1163 va redactar la segona obra de visions: el *Liber vite meritorum* (*Llibre dels mèrits de la vida*). L'any 1163, poc abans de la fundació del segon monestir a Eibingen [Làm. 3], va iniciar la darrera obra les visions, el *Liber divinorum operum*, finalitzada el 1174. Els darrers anys de la seva vida, entre 1174 i 1179, Hildegarda va redactar escrits més breus que posen l'èmfasi en l'exegesi i que es troben inserits en epístoles. Entre aquests, hi ha el *De Regula sancti Benedicti* (*De la Regla de sant Benet*), un comentari escrit a petició d'un cenobi femení de Trèveris; dues obres hagiogràfiques, *Vita sancti Rupperti confessoris* (*Vida de sant Rupert confessor*) i *Vita sancti Dysibodi episcopi* (*Vida de sant Disibod bisbe*), en honor als patrons de Rupertsberg i Disibodenberg, respectivament; les *Solutiones quaestionum XXXVIII* (*Solucions a les 38 qüestions*), en resposta a les preguntes dels monjos de Villers, i l'*Explanatio symboli sancti Athanasii* (*Explicació del símbol de sant Atanasi*), formada per dues cartes que Hildegarda va adreçar a les monges del seu cenobi abans de la seva defunció l'any 1179, entre altres escrits.

Paral·lelament, tot al llarg de la seva vida d'escriptora, Hildegarda es va dedicar a les *Expositiones evangeliorum* (*Homilies sobre els evangelis*). Aquest tractat exegètic, elaborat probablement entre 1158 i 1177, té el seu origen en les prèdiques *intra muros* que Hildegarda hauria pronunciat des de la presa de possessió del càrrec de *magistra* l'any 1136 i, sobretot, a partir de la fundació del monestir de Rupertsberg. D'altra banda, entre 1146 i 1179 va redactar nombroses cartes que integren el seu fornit *Epistolarium*, mostra del viu contacte que Hildegarda va mantenir *extra muros*, no només amb altres monestirs, sinó també amb grans noms